

2. Kezdő nevelő számára hasznos lehet, ha az egyes feladatok megoldására szánt időt is feltünteti óravázlatában – csak hozzávetőlegesen –, így megelőzheti, hogy „rácsengetnek”, holott az anyag felénél sem jár.

3. Nem elég csupán a feladatokat (melyeket a részletes óravázlatokban közöltem) ismertetni a tanulókkal, hanem a „töltelékszöveg”-re is szüksége van a tanárnak, mellyel az egyes munkafolyamatokat bevezeti, azokat összeköti, vagy szükségeségüket igazolja.

4. Az egyes csoportok ne legyenek túl nagy létszámúak, mert az akadályozza a gördülékeny munkavégzést. Ha pl. ötös tanulónk annyi van, hogy esetleg két csoportot is tudunk belőlük alakítani, akkor inkább ezt tegyük! Elnevezésük lehet ilyen esetben: („A₁” – „A₂”).

5. Biztosítsuk a csoportvezetők önállóságát, ugyanakkor rendszeresen kérjük számon működésüket!

6. A csoportok fegyelmezését következetesen végezzük el a „mínuszpontoszással”, így egy-két hónap után elérjük, hogy a megszokott munkazajon kívül – feladatmegoldás közben – tökéletes fegyelem lesz az órán, jóllehet a kötetlenebb munkaforma több fegyelmezetlenségre adhat lehetőséget, alkalmat.

7. A nevelő felkészülése – mint azt a mellékelt néhány óravázlat is tanúsítja – legyen mindig pontos, alapos; az eszközöket (szemléltető- és munkaeszköz) óra előtt, vagy lehetőség szerint előző nap készítsük elő, mert arra az órán már nincs lehetőség!

A 4 év tapasztalatai alapján a következőket állapíthatom meg:

1. A serdülőkorú gyermekek számára könnyebb, oldóbb hatású munkaforma a csoportmunka.

2. Közösség szervező- és megtartó hatásfoka kb. 80%.

3. Értékelési rendszerét a tanulók szeretik, mert munkájuk eredményét azonnal és konkrétan látják.

4. Megszünteti a „tanító” iskola jellegét, helyét a „tanuló” iskola foglalja el.

5. Fellazítja a tanítási óra kötöttségét, így élményszerűbb a tanulók számára.

6. Önállóságra készíteti a gyermekeket. Az önfegyelemre nevelés területén is jobb eredmény mutatkozik ezzel a módszerrel, mint a hagyományos óra vezetéssel.

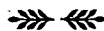
7. A tanulók teljesítménye magatartásuk függvénye, ami fegyelmezettségre sarkallja őket.

8. A csoportmunkával vezetett tanítási óra minden mozzanatában a demokratizmus elve érvényesül.

9. A gyengébb képességű tanulók munkaintenzitása jelentősen megnő.

10. A feladatok differenciálása lehetővé teszi, hogy a viszonylag gyengébb képességű tanulók is sikerélményhez jussanak.

Érdeemes tehát megpróbálkoznunk az ének-zene órán a csoportmunkával, mert ezzel a módszerrel jobb eredményt érhetünk el e készségi tárgy tanításában.

EMÓDI JÁNOS
Kurityán

Koncentráció és szemléltetés az irodalomórán

A koncentráció és szemléltetés az új, korszerű oktatási eljárások közé tartozik. Ezek a módszerek azonban a hagyományos óra vezetésben is előfordultak, csak talán nem eléggé tudatosan, s nem megfelelő szinten, hanem kissé ösztönösen, alkalom-

szerűen. Mind a két eljárás akkor a legeredményesebb, ha segít a tanulónak a tananyag, az irodalmi mű minél jobb megértésében, elsajátításában.

A két fogalom nem válik el egymástól élesen, mereven. Egymást kiegészítik olyan értelemben, hogy az órán a szemléltetés és a koncentráció együttes felhasználása is lehetséges, ugyanis a koncentrációval egy időben szemléltetni is lehet, a szemléltetéssel egy időben koncentrációra is sor kerülhet. Bármelyik irodalmi mű feldolgozásakor bemutatott festmény, rajz vagy illusztráció egybevetése és elemzése a tárgyalandó verssel, elbeszéléssel, regénnyel már megteremti az irodalom s a képzőművészet kapcsolatát. A lehetséges sok példa közül egy-kettőt kiválasztva láthatjuk a szemléltetés meg a koncentráció együttes lehetőségét. A Toldi 1. énekének megbeszélésekor bemutatott *Csók István: Szénagyűjtők* festményével vagy a 2. ének elemzésekor *Brueghel: Parasztlakodalom* c. képeinek, a 11. énekhez kapcsolva pedig *Szőnyi István* illusztrációjának szemléltetésével megteremthetjük az irodalom és a képzőművészet kapcsolatát.

Az elemzést kérdésekkel irányíthatjuk. Megfigyelési szempontokat adhatunk a tanulóknak az irodalmi mű és a képzőművészeti alkotás azonosságára és különbségére vonatkozóan. Arany János: *Rege a csodaszarvasról* c. versének elemzésekor szemléltetett *Székely Bertalan: A csodaszarvas regéje* vázlattal, s szintén Arany János balladájának: *A walesi bárdoknak olvasásakor bemutatott Zichy Mihály: A walesi bárdok* c. tusrajzával az irodalmi és a képzőművészeti koncentráció mellett a történelmi koncentráció lehetősége is megvan. Ez utóbbi képen megfigyeltethetjük a tanulókkal a király parancsoló, a bárdoknak pedig haragot és megvetést eláruló mozdulatát, a bárdokat elhurcoló katonák fellépését, a welszi urak viselkedését. Kérdezhetünk a szereplők jelleméről, a terem korabeli berendezéséről, a tusrajz összbonyomlásáról. A tanulók a képeket nézve valamennyire el tudják képzelni az akkori történelmi idők öltözetét, ruházatát, a teremnek berendezését, esetleg egy-két szokást is. Az új tantervben Petőfi S.: *Az Alföld* c. verse a 7. osztályban szerepel. A vers elemzésekor képről vagy a *Hortobágy* c. diafilmről, az alföldre jellemző növények, állatok, tárgyak bemutatásával, valamint e sík vidékre jellemző éghajlat természeti jelenség felidézésével – amelyekről a tanulók már földrajz és élővilág órán tanultak – megteremthetjük az irodalom kapcsolatát az élővilággal és a földrajzzal. Ezeknek a módszereknek az órán való felhasználásakor a tanulók látási, hallási és gondolkodási képességeik megmozdulnak, s valamelyik mozzanattal – általában a nekik tetsző rész segítségével – az órai aktivitásuk megindul, figyelmük a tárgyalandó mű felé fordul.

Tovább lehetne még sorolni a példákat. A szemléltetés, a koncentráció az órán – a megfelelő helyen és időben – átszövi egymást. Nem lehet talán egymástól elválasztani úgy, hogy most csak szemléltetés lesz az órán, máskor meg csak koncentráció. Az új irodalmi tantervben, más módszertani eljárásokkal együtt, az oldódó óratípusokban ez még inkább érvényre juthat.

A 6. osztályban Gárdonyi G.: *Egri csillagok* c. regényének tárgyalásakor, elemzésekor a szemléltetést és a koncentrációt együttesen alkalmaztam a mű átfogóbb, mélyebb megértésére. Az osztályból még csak egy pár tanuló jutott el az egri várba. Az első órán beszéltünk a regény keletkezéséről, áttekintettük a fontosabb részek összefüggésében a cselekményt, a mű szerkezeti vázlatát. Egy tanuló, aki már volt az egri várban, beszámolt élményéről. Erre az órára három csoportnak feladatot adtam, hogy menjen el a könyvtárba, s keressen olyan könyveket, amelyben Eger történetéről, a várról, a város és a vár földrajzi fekvéséről szóló leírás, ismertetés található. Az egyik csoport Eger történetéről, a másik a várról, a harmadik a város

földrajzi fekvéséről készített rövid, kb. 3–4 perces beszámolót. Segítségül odaadtam nekik *Balogh György: Eger története* c. munkáját.

A másik óra előtt a csoportok elhelyezkedtek az osztályban. Négy csoportot alakítottam 5–5 tanulóval. Egy-egy csoportot vegyes tanulmányi eredményű tanulók alkottak. Azok a csoportok, amelyeknek feladatul tűztem ki, hogy keressenek könyveket Eger és a vár történetéről, most magukkal hozták ezeket a könyveket.

Minden csoportnak volt a regényből is egy-egy példánya (több tanuló saját példányát is elhozta). Elhelyeztük a lemezjátszót, és jól látható helyre kitettük *Székelly Bertalan: Az egri nők* c. festményét. Az óra bevezető részében ismétlő kérdésekkel felelevenítettük az elmúlt óra anyagát. – Mi volt a szándéka az írónak a regény megírásával, s mi adta a közvetlen indítékot? Milyen ismereteitek vannak Egerről és a várról? Melyek voltak a regény cselekményének fordulópontjai? Kik voltak a fontosabb szereplők?

Ezután kiadtam a csoportoknak az elemző kérdéseket, feladatokat, közben az osztály lemezről hallgatta *Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról...* szülő énekét.

A feladatok a következők voltak:

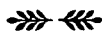
1. csoport: Milyen mozgást láttok a képen? Az alakok mozdulatait megfigyelve, milyen pillanatnyi harci helyzetet ábrázol a festmény? Hogyan tükröződik a nőknek az arcán az elszántság a támadókkal szemben? Keressétek ki a könyvből azokat a részleteket, hogy a nők milyen módon vették ki részüket a harcból!

2. csoport: Figyeljétek meg a várvédők és a törökök ruházatát! (Természetesen ez a harc hevében nem volt fontos, csak az elemzés, a festmény s a mű kapcsolata miatt szerepelt ez a megfigyelési szempont.) Hasonlítsátok össze a könyvben szereplő egri vitézek és a törökök öltözékét!

3. csoport: Milyen mozgást láttok a képen? Keressétek a regényből példákat arra, hogy milyen eszközökkel, ötletekkel védték a várat! Hogyan harcoltak? Milyen történelmi ismereteitek vannak az egri vár megvédéséről?

4. csoport: Mi az összbenyomásotok a festményről? Keressétek ki a könyvből a várvédők meg az ellenség utolsó, döntő csatáját bemutató részt!

Ezután hozzákezdtek az elemzéshez. Kérdéseket tettek fel közben. Miután befejezték munkájukat, beszámoltak róla. A vitás kérdéseket, feleleteket közösen beszéltek meg. Írásbeli házi feladatként adtam, hogy hasonlítsák össze az egri várvédőket és a török harcosokat, janicsárokat. Természetesen nem művészettörténeti elemzést kívántam a tanulóktól, hanem azt szerettem volna elérni, hogy a szükséges szemléltetéssel, koncentrációval mélyebben értsék meg az egri vár ostromát, a regényt, s ne csak a történelemből tanult ismeretekre szorítkozzanak, hanem érzelmileg is közelebb kerüljenek a műhöz.

DR. DOBOSS ISTVÁN
Szolnok

Ellenőrzési módszerek az általános iskolai napközi otthonban

A napközi otthonokban az utóbbi években mutatkozó mennyiségi fejlődés, illetve a továbbiakban is várható számszerű növekedés, valamint az új dokumentumokban megfogalmazandó minőségi elvárások elkerülhetetlenné teszik egy olyan ellenőrzési